

A Tiszatáj a Tűz hajdani, abbamaradt tervét újra felveti, a Tűz 30 évvel ezelőtt írt sorait idézi: „A minden magyarok volt legnagyobbikának, az igazi forradalom apostolának, a szerelem csodálatos hősenek, a lángésznek, a költőnek, a lírikusnak, az egyetlennek maradandó emlékéhez akarjuk letenni az első követ, amikor gyűjtést indítunk és felszólítjuk ennek a városnak minden melegen érző és felkes fiát: adakozzék és küldje be filléreit a felállítandó Ady-szoboralap javára.”

Hisszük, hogy Szeged megérti a mult egy igaz szavát és igyekszik jóvátenni azt, amiről mások olyan igazságtalanul „megfeledeztek”.

Egy hajdani „álom” megvalósítása lenne a legméltóbb és legszébb megemlékezés Szeged részéről a költő halálának 30. évfordulóján.

MADÁCSY LASZLÓ

ESOPUS ÉS NYÁRSFORGATÓ JAKAB

Az elmúlt évek két, kétségtelenül legszebb könyvének megjelenése azt hisszük, osztatlan halára kötelezi olvasóközönségünket, különösen azt a réteget, amely a szép könyvek barátja. Hálára mindenekelőtt Keleti Arthur, a kiváló költő és hálára az európai viszonylatban is elsőrangú, a régi „szépmíves” nyomdák hű folytatója, a békéscsabai Tevan-nyomda iránt. A két könyv közül Heltai Gáspár száz fabulája már második, ú. n. „olesó” kiadását érte meg.

Heltai Gáspár a világirodalom közszájon forgó meséihez mindenestre le nem becsülhető módon olyan „értelmezéseket” fűzött, amelyek századokon át a magyar nép közkincsévé váltak. Gondoljunk csak az „igazmondókról és a hízelkedőkről” szóló példázatra. E fabula értelmezéséből kiviláglik, hogy a királyok udvarában minden korban csak a hazugságot kedvelték s a hízelgőket fogadták csak szívesen a fejedelmek. Azokat pedig, akik meg merték mondani az igazat, gyűlölték és „nem nézhetek jó szemmel reájok”. Vagyis: a hazugság barátot, az igazság ellenséget szerez. A királyoknál ez — már az akkori közhit szerint is — ugyancsak így volt. Ugyanennyire tanulságos a juhról-varjúról szóló mese, mely a hatalmasok felfuvalkodottságára figyelmeztet bennünket. Ezek számára a szegény ember soha nem számít embernek. Sőt csak egyre nyúzzák, nyaggatják a szegény nyomorultakat.

E példázatokban a reformáció bizonyos, kezdetleges szociális eszméitől átítatott Heltai szól hozzánk s ez a saját korát figyelembe véve, igen dicséretes maradt népünk szemében. Ami pedig az Esopus nyelvezetét illeti, nyugodtan állíthatjuk, hogy nem lett megghamisítva: a jeles Keleti Arthurnak sikerült újjáköltöni úgy, hogy a közel négyszázéves, s az idők folyamán ráülepedett nyelvi homályt és értelmetlenséget eltüntetve a mai olvasó számára is élvezhetővé tette az eredeti szöveg hű értelmezésének érintetlenül hagyásával. Ez önmagában nagyértékű költői teljesítmény. A kötet harminc-

négy illusztrációja még csak jobban aláhúzza a korhűséget s egyben innepélyességét a könyvnek. Ezért külön érdeme Tevan Andor választékos ízlésének, hogy a képecskéket a Bassanóban jó kétszáz éve megjelent Aesopi Phyrigis et Aliorum Fabulae című könyvecske fametszetei után készítette el.

A másik nagy mesemondó magyar nyelven napvilágot látott könyvéről — Anatole France Nyársforgató Jakabjáról — talán még szebbeket mondhatunk. Ahogyan ez a könyv Tevanék műhelyéből kikerült, európaszerte megirigyelhetnék a bibliofil-kiadók. Bölöni György, aki tudvalevően jó barátságban volt a franciák böles mesélőjével, kijelenti, hogy ami a könyv illusztrációs értékét illeti, minden eddigi kiadást — így a franciákét is — túlszárnyal. Ez a legméltóbb elismerése Hincz Gyula páratlan művészetének, mellyel elénk varázsoltta Coignard abbé tanítványa renaissance- és rokokó-anekdotáinak hangulatát, miliójét és korának figuráit. Persze, mindehhez hozzáadhatjuk a fordító Keleti Artur érdemeit, aki hibátlan fordításban, — helyenkint a korhoz feltétlenül hozzátartozó archaizálással — hozta közel hozzánk a saját korán túl is feltétlenül progresszív francia író nyelvezetét, stílusát.

A Nyársforgató Jakab ma is izgalmas, értékes olvasmány. Sok mindent megtanulhatunk belőle, ami ma is aktuális. A Frater Jucundus című „meséből” pl. kiderül, hogy a franciák már akkor sem szerették az angolokat és csak kényszerűségből túrték őket. Mert hát „el kell viselni azt, amit az ember nem tud megakadályozni”. E mondat súlyos értelme, azt hisszük, ma is érvényes, hiszen a történelem kereké megint úgy fordul, hogy az angolok kényszerrel akarják a francia népet kalandos utakra vinni.

Mindent összegezve, sokat tanulhatunk a könyv enyhén sikamlós történeteiből, szkeptikus (ám így is építő) filozófiájából. Érthető, hogy írója is legkedvesebb könyvének tartotta a Jacques Tournebroche-t.

Végezetül vissza kell térnünk a két gyönyörű könyv megjelenésének értelmi szerzőjéhez, a szép könyvnek nagy szerelmeséhez, Keleti Arthur nevéhez. Ő volt az, aki az adott lehetőségek valóságos határain túllépve, fanatikus szépségimádásával megcsinálta és megcsinálhatta a lehetetlent. Az Esopus után sem pihent „babérain”. Eltökélte a Nyársforgató Jakab — talán mindmáig legszebb magyar könyv — kiadását s a kitűnő, rokonlelkű illusztrátor Hincz Gyula, valamint Tevan Andor együttesével összeműködve lehetővé tette a könyv megjelenését. Akik ismerik a különös szépségek fanatikusának eddigi munkásságát, mely az irodalmi kuriózitás magasértékű jegyeit viseli magán (gondoljunk csak a Boldogtalan Rajmundra vagy tankölteményére, a Pax vobiscumra) meglesli nyitját annak, mi kell ahhoz, hogy e két könyv gyönyörűségével megajándékozzon bennünket.

BALASSA TIBOR